

УДК 159.922.3: 75.03

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.14>

РОЛЬ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Юлія Мартинюк

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна, 65082
e-mail: qerida28@gmail.com*

Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження ролі здібностей у процесі культурного розвитку особистості. У дослідженні розглядається актуальна для сучасного суспільства тема, а саме зв'язок розвиненості різноманітних здібностей і культурного розвитку особистості. У роботі зроблено акцент на те, що для формування певного культурного рівня розвитку людина має мати жагу до удосконалення, має бути спрямована на формування власної неповторної індивідуальної картини світу, шукати різні шляхи для накопичення ціннісного й культурного досвіду, а в цьому кожній особистості допомагають наявні в неї здібності.

Методи. З метою дослідження ролі здібностей у процесі культурного розвитку особистості була використана методика творчих здібностей Х. Зіверт, Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії та сімейної психотерапії (WIPPF), методика «Діагностика особистісної креативності» Е.Е. Тунік.

Результати. У ході емпіричного дослідження було встановлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між такими творчими здібностями, як винахідливість і дивергентне мислення та допитливість як компонент культурного розвитку. Водночас виявлено прямий кореляційний зв'язок між допитливістю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як ввічливість, обов'язковість, вміння слухатись, справедливість. Установлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між допитливістю як компонентом культурного розвитку й такими первинними актуальними здібностями, як контакти, довіра, надія, ніжність / сексуальність. Зауважимо, що між уявою як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як акуратність, діяльність, старанність, ощадливість, вірність, існує прямий кореляційний зв'язок. Така вторинна актуальна здібність, як пунктуальність, має зворотній кореляційний зв'язок з уявою як компонентом культурного розвитку. Необхідно зазначити, що був виявлений між уявою як компонентом культурного розвитку й такими первинними здібностями, як терпіння, час і любов, прямий кореляційний зв'язок. Було виявлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між складністю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними здібностями, як охайність і пунктуальність. Проте встановлено зворотній кореляційний зв'язок між акуратністю та складністю. Розглянуто, що між винахідливістю та ризиком як компонентом культурного розвитку існує прямий кореляційний зв'язок. Своєю чергою показник ризику як компонентом культурного розвитку має зворотній кореляційний зв'язок із такими вторинними здібностями, як акуратність, вміння слухатись, справедливість, вірність. Зазначимо, що показник схильності до ризику має прямий кореляційний зв'язок із такою вторинною здібністю, як чесність або щирість. Нарешті показник ризику як компоненту культурного розвитку має прямий кореляційний зв'язок із такими первинними здібностями, як довіра, надія, ніжність, сексуальність і любов.

Висновки. Завдяки проведеному дослідженню було встановлено взаємозв'язок між різноманітними здібностями й основними компонентами для культурного розвитку особистості.

Ключові слова: актуальні здібності, творчі здібності, культура, складність, допитливість, схильність до ризику, уява.

Вступ. Завдання, які постають перед системою сучасного виховання та освіти, а отже й перед психологічною наукою, пов'язані з формуванням культури особистості. Стрімкість змін у всіх сферах життя змушує адаптуватися до ритму руху в майбутнє й шукати нових, нестандартних рішень, тому проблема культурного розвитку особистості є вагомим фактором для формування особистості в цілому. Культурний розвиток особистості – це зміна духовних і матеріальних компонентів її культури, що приводять до зміни її складу й забезпечують перехід в новий якісний стан. Говорячи про розвиток особистості, не можна розглядати людину як пасивний об'єкт впливу середовища й виховних впливів, оскільки освіченість розуміється нині не як опанування великої кількості знань і професійних навичок, а як розвиненість різноманітних здібностей, високий ступінь їхньої продуктивності. Творча перетворювальна діяльність завжди відіграє активну роль для самої особистості, тому креативність і саморозвиток займають важливе місце серед проблем культурного розвитку й вдосконалення особистості людини. Адже, розвиваючи ці здібності, людина підвищує вимоги до якостей особистості, які визначаються як креативні (нестандартні): відкритість новому досвіду, вміння знаходити оригінальне розв'язання в нестандартній ситуації, творче ставлення до дійсності й інші.

Метою статті є дослідження ролі здібностей у процесі культурного розвитку особистості.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність понять «здібності», «культурний розвиток особистості» в психологічній науці.
2. Установити особливості ролі здібностей особистості в процесі її культурного розвитку.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Молода особистість вибудовує свій «життєвий шлях», відстоюючи унікальну індивідуальність, усвідомлено стверджує особистісну позицію в суспільстві, вступає у взаємостосунки, тому культура відбиває певний спосіб життя людей. Водночас різниця конкретних історичних способів самореалізації людиною своїх сутнісних властивостей є відмінністю способів життя. Звідси випливає, що поняття «культурний розвиток особистості» може бути визначено через визначення способу життя як способу життєдіяльності особистості, в якому реалізуються традиційні для суспільства культурні норми [5].

Зауважимо, що зміни нашого суспільства, які з усією гостротою поставили проблему розвитку в ході освіти, висунули на перший план питання про розвиток здібностей. Саме здатності стали розглядатися як одна з основних одиниць розвитку, а розвиток здібностей характеризується через освоєння певних досягнень у культурі. Водночас культурні здатності є результатом сформованих у сім'ї форм спілкування та взаємодії з дитиною, тобто сімейних традицій, які відбивають культурну спадщину суспільства в цілому. Так, Л.А. Венгер вважав, що під здібностями треба розуміти деякі якості, що забезпечують успішність протікання тієї чи іншої діяльності, ось чому дорослі інтуїтивно прагнуть, щоб дитина «прожила» якомога більше різних ситуацій, тобто зустрічалась із цікавими людьми, відвідувала театри, ходила в походи, читала книги [2; 5].

Отже, весь механізм реалізації своїх потенцій людина може здійснити на креативному рівні, проявляючи універсальність, оригінальність та індивідуальність. Творча робота – це те, що особистості дає життя; те, що особистість бере від світу за допомогою переживання цінностей; те, як особистість ставиться до долі, тобто та позиція, яку вона займає [2]. Таким чином, культурний розвиток особистості тісно взаємопов'язаний з увлеченнями про життєве самовизначення, що характеризує людину як суб'єкта власного життя та власного щастя та стоїть на першому місці в структурі цілей виховання, виступаючи як етап самореалізації людиною своїх здібностей.

Методологічна основа дослідження. Дослідження здібностей показали, що існує велика кількість різноманітних видів такої властивості особистості, тому зарубіжні й вітчизняні вчені намагались створити класифікації здібностей. Так, за визначенням Б.М. Теплова, здібності – це індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої [13].

Г.С. Костюк вважав, що здібності особистості – це внутрішні її властивості, про які вона може судити, виходячи з життєвих фактів, тобто це істотні психічні властивості людської особистості, що виявляються в її цілеспрямованій діяльності й зумовлюють її успіх [6].

Тому Т.Г. Стефаненко вважала, що особистість є і творінням культури, і її творцем, оскільки, освоюючи світ культури, людина творить себе як особистість і стає здатною збагачувати цей світ культури. Водночас через освоєння культури формується духовний світ людини та її основні сутнісні сили: воля, почуття, розум, віра, духовні орієнтації та світогляд, творчий саморозвиток, креативність і нестандартне мислення [12].

Необхідно зазначити, що Г.П. Васянович вважав, що загальні здібності охоплюють властивості особистості, які відповідають вимогам багатьох видів діяльності. Учений відзначав, що художні здібності передбачають яскравість образів, вразливість, емоційність, естетичний смак, почуття гармонії. Своєю чергою розумові здібності полягають у вміннях оперувати абстрактним матеріалом, володіти розумовими операціями, мовленням, мистецтвом міркувати [4].

За такої умови, на думку Т.М. Северіної, процес культурного розвитку значно ширший, і тому реалізується як у свідомо визначених, так і в неусвідомлених формах із метою вироблення чи зміни фізичних або моральних якостей. Культурний розвиток містить самопізнання, творче самовизначення, самоврядування, самовдосконалення, самореалізацію [11].

А.А. Бодалев виділяв за рівнем розвитку навчальні й творчі здібності: навчальні виявляються в успішності опанування знань, навичок, умінь; творчі – у здатності до створення нового, оригінального, до наукових відкриттів [3].

Водночас культурний розвиток особистості – ще один суттєвий аспект розуміння культури, оскільки він визначає рівень вихованості й освіченості людини, рівень опанування тою чи іншою сферою знання або діяльності. У такому випадку поняття культури фіксує якості людини, спосіб її поведінки, ставлення до інших людей, до діяльності [7].

О.С. Антонов зазначав, що здібності завжди є результатом розвитку людини. Відповідно до цього підходу і людини краще розвиваються вроджені сильні якості, оскільки лише так можна стати по-справжньому успішним в обраній сфері [1].

Згідно з вище зазначеним В.Г. Маралов розглядав культурний саморозвиток як фундаментальну здатність людини ставати й бути справжнім суб'єктом свого життя, перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного перетворення [8].

У позитивній психотерапії розглядаються актуальні здібності, які поділяються на первинні й вторинні. Згідно з таким підходом актуальні здібності – це способи поведінки, які закладені в людині й у повсякденному житті актуальні, тобто в повсякденних контактах з іншими людьми ці здібності відіграють певну роль. Зауважимо, що відмінності в характеристиках здібностей виникають через те, що було закладено під час виховання дитини в тій чи іншій сім'ї [10].

Так, В.В. Москаленко наголошував на тому, що необхідно розглядати слова «розвинута людина» й «культурна людина» як синоніми, оскільки з перших років свідомого життя людини формування її особистісних якостей пов'язано із засвоєнням нею певної системи культурних норм. Культуру можна розуміти як певний соціальний механізм, який відтворює ті чи інші еталони й норми поведінки людей [9].

Методи дослідження. Використані теоретичні методи (індукція, абстрагування, узагальнення, систематизація) та емпіричні методи, а саме метод психологічної діагностики й методи математичної обробки даних (описова статистика, кореляційний аналіз). Метод психологічної діагностики містив: методику творчих здібностей Х. Зіверт; Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії та сімейної психотерапії (WIPPF); методику «Діагностика особистісної креативності» Е.Е. Тунік.

Результати дослідження. У ході емпіричного дослідження було встановлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між такими творчими здібностями, як винахідливість і дивергентне мислення та допитливість як компонент культурного розвитку ($r = 0,59$ та $r = 0,57$, $p > 0,01$), тобто завдяки розвиненій кмітливості, а також здатності швидко знаходити вихід зі скрутного становища й здатності до парадоксального мислення респонденти будуть спрямовані на вивчення нових речей та ідей, шукатимуть різні можливості розв'язання завдань, вивчати книги, ігри, карти, картини тощо, що буде сприятиме культурному розвитку.

Водночас виявлено прямий кореляційний зв'язок між допитливістю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як ввічливість ($r = 0,75$, $p > 0,01$), обов'язковість ($r = 0,45$, $p > 0,05$), вміння слухатись ($r = 0,42$, $p > 0,05$), справедливість ($r = 0,45$, $p > 0,05$), тобто дружність, галантність, хороші манери, дотримання прохань і доручень, наказів і вимога такої поведінки від інших, виконання своїх обіцянок, надійність, керування більше розумними міркуваннями, ніж особистими симпатіями й схильностями будуть розвивати рівень допитливості респондентів і сприятиме пошуку нових речей, ідей, способів розв'язання завдань.

Установлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між допитливістю як компонентом культурного розвитку й такими первинними актуальними здібностями, як контакти ($r = 0,58$, $p > 0,01$), довіра ($r = 0,75$, $p > 0,01$), надія ($r = 0,73$, $p > 0,01$), ніжність / сексуальність ($r = 0,39$, $p > 0,05$), тобто здатність присвячувати себе іншим людям, навіть якщо вони проявляють інші актуальні здібності; здатність приймати себе або інших людей в їх неповторності такими, як вони є; здатність визнавати майбутні можливості для розвитку й таким чином робити успіхи справжнього дня відносними; здатність приймати й дарувати фізичний контакт формують бажання отримувати знання, навички й спрямованість на дослідження світу, які є рушійною силою культурного розвитку.

Зауважимо, що між уявою як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як акуратність ($r = 0,33$, $p > 0,05$), діяльність / старанність ($r = 0,33$, $p > 0,05$), ощадливість ($r = 0,54$, $p > 0,01$), вірність ($r = 0,40$, $p > 0,05$) існує прямий кореляційний зв'язок, тобто любов до порядку, яка проявляється в повній відповідності кожної речі своєму місцю, тому жодна з речей не заважає іншій, і головне – у потрібний момент жодна із цих речей може бути тут же знайдена; готовність протягом тривалого часу віддаватися напруженій і втомній роботі для досягнення визначеної мети, економне поводження з грошима й речами, досить тривале дотримання підсвідомих або усвідомлених норм і концепцій у різних сферах життя спонукають респондентів представляти, як інші будуть розв'язувати певні проблеми; мріяти про різні місця та речі й бачити те, що зображено на картинах і малюнках, незвично, не так, як інші; часто відчувати здивування з приводу різних ідей і подій.

Але така вторинна актуальна здібність, як пунктуальність, має зворотній кореляційний зв'язок з уявою як компонентом культурного розвитку ($r = -0,83$, $p > 0,05$), тобто суворе дотримання обумовленого або очікуваного часу ставить респондентів у відповідні рамки й не дає можливості для нового формування матеріалу, що походить із минулого досвіду, знижується рівень творчої активності.

Необхідно зазначити, що був виявлений прямий кореляційний зв'язок між уявою як компонентом культурного розвитку й такими первинними здібностями, як терпіння ($r = 0,40$, $p > 0,05$), час ($r = 0,49$, $p > 0,01$) і любов ($r = 0,43$, $p > 0,05$), тобто чим вище в респондентів здатність чекати, відстрочувати виконання бажань, а також підтримувати в собі й інших розвиток цієї здатності, незважаючи на сумніви й очікування; здатності приділяти собі й іншим достатню кількість часу; прийняття інших незалежно від заведених у них або наявних якостей і способу поведінки, тим вище буде здатність створювати образи, уявлення, ідеї шляхом перероблення матеріалу сприйнять та уявлень, отриманих у попередньому досвіді.

Було виявлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між складністю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними здібностями, як охайність і пунктуальність ($r = 0,44$, $p > 0,05$ та $r = 0,54$, $p > 0,01$), тобто догляд за тілом, одягом, предметами щоденного користування, догляд за чистотою та охайністю приміщення та навколишньої середовища, суворе дотримання обумовленого або очікуваного часу спонукає респондентів більше орієнтуватися на пізнання складних явищ, виявляє цікавість до складних речей та ідей і постановки перед собою складних завдань. Проте встановлено зворотній кореляційний зв'язок між акуратністю та складністю ($r = -0,37$, $p > 0,05$), тобто любов до порядку, що може проявлятися в педантичності й спрямованості на постійне підтримання стерильності середовища, повній відповідності кожної речі своєму місцю знижує в респондентів зацікавленість у вивченні чогось без сторонньої допомоги; здатність проявляти наполегливість, щоб досягти своєї мети, тому респонденти можуть відмовлятися від складних шляхів розв'язання проблеми.

Установлено, що між винахідливістю та ризиком як компонентом культурного розвитку існує прямий кореляційний зв'язок ($r = 0,57$, $p > 0,01$), тобто чим більше респонденти будуть проявляти тямущість, доречність, підприємливість, винахідливість, спритність, кмітливість, жвавість, тим більше вони будуть схильні відстоювати свої ідеї, не звертаючи уваги на реакцію інших, і ставити перед собою високі цілі, які будуть намагатися здійснити.

Своєю чергою показник ризику як компоненту культурного розвитку має зворотній кореляційний зв'язок із такими вторинними здібностями, як акуратність ($r = -0,49$, $p > 0,01$), вміння слухатись ($r = -0,83$, $p > 0,01$), справедливість ($r = -0,86$, $p > 0,01$), вірність ($r = -0,39$, $p > 0,05$), тобто любов до порядку, коли кожна із речей знаходиться на своєму місці, слідування проханням, дорученням, наказам зовнішнього авторитету й вимога такої поведінки від інших, тривале дотримання підсвідомих або усвідомлених норм і концепцій, ригідність поведінки, коли респонденти керуються більше розумними міркуваннями, ніж особистими симпатіями й схильностями, формує в них не допустимість можливості помилок і провалів, тому вони дуже стурбовані, коли близькі їх люди висловлюють своє несхвалення.

Зазначимо, що показник схильності до ризику має прямий кореляційний зв'язок із такою вторинною здібністю, як чесність або щирість ($r = 0,34$, $p > 0,05$), тобто відкрите висловлення своєї думки, не звертаючи увагу на можливі впливи навколишнього середовища, формує в респондентів любов до вивчення нових речей або ідей і схильність не піддаватися чужій думці, тому вони воліють мати шанс ризикнути, щоб дізнатися, що із цього вийде.

Нарешті, показник ризику як компоненту культурного розвитку має прямий кореляційний зв'язок із такими первинними здібностями, як довіра ($r = 0,33$, $p > 0,05$), надія ($r = 0,87$, $p > 0,01$), ніжність, сексуальність ($r = 0,80$, $p > 0,01$) і любов ($r = 0,35$, $p > 0,05$), тобто здатність приймати себе або інших людей в їх неповторності такими, як вони є, здатність визнавати майбутні можливості для розвитку й таким чином робити успіхи справжнього дня відносними, прийняття та дарування фізичного контакту, прийняття кожної

людини, незалежно від заведених або наявних якостей і способу поведінки цієї людини характеризує респондентів як особистостей, які схильні ризикувати.

Таким чином, завдяки проведеному дослідженню було встановлено взаємозв'язок між різноманітними здібностями й основними компонентами для культурного розвитку особистості.

Висновки. Розкрита сутність понять «здібності», «культурний розвиток особистості» в психологічній науці. По-перше, здібності є сукупністю властивостей та індивідуальних якостей особистості; по-друге, такі здібності відзначаються відповідністю до вимог певного виду діяльності, що зумовлюють їхню результативність; по-третє, для розвитку здібностей особистість повинна мати внутрішню мотивацію; по-четверте, здібності розвиваються в процесі діяльності людини. У сучасній психологічній науці проблема культурного розвитку особистості є вагомим фактором для формування особистості в цілому й розуміється як рівень вихованості й освіченості людини, рівень опанування тою чи іншою сферою знання або діяльності. Необхідно пам'ятати, що вплив культури на індивіда здійснюється у всьому її багатогранному обсязі: на волю, почуття, розум, віру, духовні орієнтації та світогляд, творчий саморозвиток, креативність і нестандартне мислення.

Установлені особливості ролі здібностей особистості в процесі її культурного розвитку: завдяки розвиненій кмітливості, а також здатності швидко знаходити вихід зі скрутного становища й здатності до парадоксального мислення, багатоваріантності висновків і результатів процесу діяльності респонденти будуть спрямовані на вивчення нових речей та ідей, шукатимуть різні можливості розв'язання завдань, вивчати книги, ігри, карти, картини й тощо, що буде сприяти культурному розвитку. Водночас виявлено прямий кореляційний зв'язок між допитливістю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як ввічливість ($r = 0,75, p > 0,01$), обов'язковість ($r = 0,45, p > 0,05$), вміння слухатись ($r = 0,42, p > 0,05$), справедливість ($r = 0,45, p > 0,05$); та такими первинними актуальними здібностями, як контакти ($r = 0,58, p > 0,01$), довіра ($r = 0,75, p > 0,01$), надія ($r = 0,73, p > 0,01$), ніжність / сексуальність ($r = 0,39, p > 0,05$).

Зауважимо, що між уявою як компонентом культурного розвитку й такими вторинними актуальними здібностями, як акуратність ($r = 0,33, p > 0,05$), діяльність / старанність ($r = 0,33, p > 0,05$), ощадливість ($r = 0,54, p > 0,01$), вірність ($r = 0,40, p > 0,05$); та такими первинними здібностями, як терпіння ($r = 0,40, p > 0,05$), час ($r = 0,49, p > 0,01$) і любов ($r = 0,43, p > 0,05$) існує прямий кореляційний зв'язок. Проте така вторинна актуальна здібність, як пунктуальність, має зворотній кореляційний зв'язок з уявою як компонентом культурного розвитку ($r = -0,83, p > 0,05$).

Було виявлено, що існує прямий кореляційний зв'язок між складністю як компонентом культурного розвитку й такими вторинними здібностями, як охайність і пунктуальність ($r = 0,44, p > 0,05$ та $r = 0,54, p > 0,01$), проте встановлено зворотній кореляційний зв'язок між акуратністю та складністю ($r = -0,37, p > 0,05$).

Установлено, що чим більше респонденти будуть проявляти тямущість, доречність, підприємливість, винахідливість, спритність, кмітливість, жвавість, тим більше вони будуть схильні відстоювати свої ідеї, не звертаючи уваги на реакцію інших, і ставити перед собою високі цілі, які будуть намагатися здійснити. Своєю чергою показник ризику як компоненту культурного розвитку має зворотній кореляційний зв'язок із такими вторинними здібностями, як акуратність ($r = -0,49, p > 0,01$), вміння слухатись ($r = -0,83, p > 0,01$), справедливість ($r = -0,86, p > 0,01$), вірність ($r = -0,39, p > 0,05$),

Зазначимо, що показник схильності до ризику має прямий кореляційний зв'язок із такою вторинною здібністю, як чесність або щирість ($r = 0,34, p > 0,05$), а також із такими первинними здібностями, як довіра ($r = 0,33, p > 0,05$), надія ($r = 0,87, p > 0,01$), ніжність / сексуальність ($r = 0,80, p > 0,01$) і любов ($r = 0,35, p > 0,05$).

Список використаної літератури

1. Теоретичні підходи до створення моделі педагогічної обдарованості / О.Є. Антонов та ін. Житомир, 2006. 215 с.
2. Бех І.Д. Духовний розвиток особистості у фокусі сучасного виховного процесу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Вип. 6 (75). Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2016. С. 30–52.
3. Бодалев А.А. Психология о личности. Москва : Издательство МГУ, 1988. 188 с.
4. Васянович Г.П. Основи психології : навчальний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 114 с.
5. Іванова О.І. Виховні можливості художньої культури та мистецтва у духовному розвитку особистості студентів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Вип. 3 (44). Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2011. С. 44–53.
6. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 609 с.
7. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навчальний посібник / За ред. М.М. Заковича. Київ : Знання, 2009. 589 с.
8. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : учебное пособие для студентов средних педагогических учебных заведений. Москва : Академия, 2004. 256 с.
9. Москаленко В.В. Соціалізація особистості : монографія. Київ : Фенікс, 2013. 540 с.
10. Пезешкиан Х., Воронов М.В. Введение в позитивную психологию и психотерапию. Харьков, 2003. 66 с.
11. Северіна Т.М. Ціннісна детермінація особистісного самовдосконалення студентів у навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Умань, 2012. 225 с.
12. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология. Москва : Институт психологии РАН, 1999. 320 с.
13. Теплов Б.М. Способности и одаренность. Москва : Наука, 1982. 312 с.

THE ROLE OF ABILITIES IN THE PROCESS OF CULTURAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY

Yuliia Martyniuk

*Odesa I. I. Mechnikov National University,
2, Dvoranska str., Odesa, Ukraine, 65082
e-mail: qerida28@gmail.com*

The purpose of the article is a theoretical substantiation and empirical study of the role of abilities in the process of cultural development of the individual. The article considers a topic relevant to modern society, namely the relationship between the development of various abilities and cultural development of the individual. The article emphasizes that in order to form a certain cultural level of development a person must have a thirst for improvement, must be aimed at forming their own unique individual picture of the world, look for different ways to accumulate value and cultural experience, and in this help each individual her ability.

Methods. In order to study the role of abilities in the process of cultural development of personality was used the method of creative abilities H. Sievert, Wiesbaden questionnaire to the method of positive psychotherapy and of family psychotherapy (WIPPF), the method “Diagnosis of personal creativity” EE Tunic.

Results. Empirical research has shown that there is a direct correlation between such creative abilities as ingenuity and divergent thinking and curiosity as a component of cultural development. At the same time, there is a direct correlation between curiosity as a component of cultural development and such secondary actual abilities as politeness, obligation, obedience, justice. It is established that there is a direct

correlation between curiosity as a component of cultural development and such primary actual abilities as contacts, trust, hope, tenderness/ sexuality. Note that there is a direct correlation between imagination as a component of cultural development and such secondary relevant abilities as orderliness, achievement/ diligence, thrift, faithfulness. On the other hand, such a secondary actual ability as punctuality has an inverse correlation with the imagination as a component of cultural development. It should be noted that it was found between the imagination as a component of cultural development and such primary abilities as: patience, time and love, a direct correlation. It was found that there is a direct correlation between complexity as a component of cultural development and secondary abilities such as cleanliness and punctuality. However, an inverse correlation has been established between orderliness and complexity. It is established that there is a direct correlation between ingenuity and risk as a component of cultural development. In turn, the risk appetite indicator as a component of cultural development has an inverse correlation with such secondary abilities as: orderliness, obedience, justice, faithfulness. Note that the indicator of risk appetite has a direct correlation with such a secondary ability as honesty or candor. Finally, the risk appetite indicator as a component of cultural development has a direct correlation with such primary abilities as: trust, hope, tenderness/sexuality and love.

Conclusions. Thanks to the conducted research the interrelation between various abilities and the basic components for cultural development of the person has been established.

Key words: actual abilities, creative abilities, culture, complexity, curiosity, propensity to risk, imagination.